

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ESEN MEPA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/28945)

Karar Tarihi:18/1/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Hicabi DURSUN
Muammer TOPAL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
İrfan FİDAN
Raportör : Cafiye Ece YALIM
Başvurucular : 1. Esen MEPA
2. Hıdır KAYA
3. Perihan YURTKORU
Başvurucular Vekili : Av. Şükran TEZEL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, deprem yönetmeliğine aykırı olarak inşa edilen binanın depremde yıkılması sonucu gerçekleşen ölüm ve yaralanmayla ilgili yargısal sürecin makul sürede yürütülmemesi ve değer artışı ile enflasyonun göz önünde bulundurulmaması nedenleriyle yaşam hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/8/2019 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. 17/8/1999 tarihinde Marmara Bölgesi'nde meydana gelen, richter ölçeğine göre 7,4 şiddetinde olan depremde başvurucuların Yalova'da ikamet ettikleri binanın yıkılması sonucunda başvurucu Hıdır Kaya yara almadan kurtulmuş, başvurucu Esen Mepa'nın eşi ve başvurucu Perihan Yurtkoru'nun annesi yaralı olarak kurtarılmış ancak Perihan Yurtkoru'nun kardeşi ve yengesi enkazı altında kalarak hayatını yitirmiştir.

9. Yalova Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından 13/9/1999 tarihinde olay yerinde gerçekleştirilen delil tespiti sonucunda binanın inşaatının yasa ve yönetmeliklere aykırı olarak yapıldığı, bina yapımında yıkanıp elenmemiş deniz kumu kullanıldığı, yapının taşıyıcı elemanlarında yüksek oranda midye ve istiridye kabuklarına rastlandığı, bu durumun betonun taşıyıcı özelliğini kaybettirdiği ve donatının oksitlenmesine neden olduğu, binada donatının eksik olduğu, etriye sıklaştırmasına gidilmediği, bina yapılırken sorumlu teknik elemanların gerekli kontrolleri yapmadığı, binanın imar yönetmeliğindeki kat müsaadelerine uygun yapılmadığı bilirkişi tespit raporuyla tespit edilmiştir.

A. Olayla İlgili Ceza Yargılaması Süreci

10. Başvurucuların ikamet ettiği, depremde yıkılarak enkaz hâline gelen binanın müteahhidi Y.B. ve teknik uygulama sorumlusu D.B. hakkında tedbirsizlik ve dikkatsizlik sonucu birden fazla kişinin ölümüne ve yaralanmasına sebebiyet verme suçundan Yalova Ağır Ceza Mahkemesinde (Ağır Ceza Mahkemesi) kamu davası açılmıştır.

11. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan yargılama sonunda Y.B. ve D.B.'nin tedbirsizlik ve dikkatsizlik sonucu birden fazla kişinin ölümüne ve yaralanmasına sebebiyet verme suçundan 10 ay hapis cezası ve 50 YTL para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiş, anılan karar onanarak kesinleşmiştir.

B. Olayla İlgili Tazminat Davası Süreçleri

12. Başvurucu Hıdır Kaya 26/6/2000 tarihinde depremde yıkılan binanın dördüncü katında 8 No.lu bağımsız bölümde ikamet ettiğini, dairenin tamamen yıkıldığını, canını zor kurtardığını, binayı yapan müteahhit Y.B. ile teknik uygulama sorumlusu D.B.'nin meydana gelen zararlardan sorumlu olduğunu belirterek 50.110 TL maddi, 5.000 TL manevi tazminatın ödenmesi talebiyle tazminat davası açmıştır.

13. Başvurucu Perihan Yurtkoru depremde yıkılan binada maliki olduğu bir dükkânın ve toplam dört dairenin tamamen yıkıldığını, enkaz altından çıkarılan annesinin tedavisinin uzun süre devam ettiğini, kardeşinin ve yengesinin vefat ettiğini belirterek binayı yapan müteahhit Y.B. ile D.B. aleyhine 214.210 TL maddi, 15.000 TL manevi tazminatın ödenmesi talebiyle tazminat davası açmıştır.

14. Başvurucu Esen Mepa depremde yıkılan binada maliki olduğu 1. No.lu bağımsız bölümde ikamet ettiğini, eşi ile birlikte enkaz altından çıkarıldıklarını, ayaklarından yaralandıklarını, tedavilerinin devam ettiğini belirterek binayı yapan müteahhit Y.B. ile teknik uygulama sorumlusu D.B. aleyhine 25.792 TL maddi, 20.000 TL manevi tazminatın ödenmesi talebiyle tazminat davası açmıştır.

15. Başvurucuların Yalova Asliye Hukuk Mahkemesinde 26/6/2000 tarihinde açtıkları tazminat davaları, Yalova 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin (Mahkeme) 2004 yılında kurularak faaliyete geçmesi nedeniyle bu Mahkemeye tevzi olunmuş, Mahkeme başvurucuların açtığı davalar arasında irtibat bulunması nedeniyle davaların birleştirilmesine karar vermiştir.

16. Mahkeme kusur yönünden değerlendirme yapmak üzere İstanbul Teknik Üniversitesi öğretim üyelerinden bilirkişi raporu düzenlenmesini istemiş, anılan bilirkişi raporu 15/4/2010 tarihinde düzenlenerek Mahkemeye sunulmuştur. Mahkemece ayrıca depremde yıkılan bağımsız bölümlerin bedeli konusunda değerlendirme yapılmak üzere inşaat mühendislerince düzenlenen 15/4/2010, 28/2/2011, 29/11/2011, 24/1/2012, 24/4/2012 ve 23/5/2012 tarihli bilirkişi raporları, zarar gören eşyalar ile ilgili 3/1/2005 ve 11/7/2005 tarihli bilirkişi raporları alınmıştır.

17. İstanbul Teknik Üniversitesinde görevli, deprem konusunda uzman öğretim üyelerinden kusur oranlarının belirlenmesi için alınan 15/4/2010 tarihli bilirkişi raporunun ilgili kısmı şöyledir:

"...

4.1. Temel ortamı zemin koşulları

...

Sonuç olarak, yıkılan yapının yakın civarında aynı deprem nedeniyle yıkılmamış yapıların da bulunduğu bilinmektedir. Dosya içerisindeki belgeler dava konusu yapının yerleştiği alanın bilinen jeolojik özellikleri, zemin türü ve nitelikleri, yer altı suyu ve depremselliği dikkate alındığında yıkılan yapının deprem yüklerine hassas bir ortamda inşaatın yapıldığı tarihte yürürlükte olan 1975 tarihli Deprem Yönetmeliğine uygun yapılmadığı anlaşılmaktadır.

4.2. Projeler

Proje ve eklerinde statik ve betonarme hesaplara rastlanmamıştır. Dolayısı ile deprem hesabı yapıp yapılmadığı, yapıldı ise deprem ile ilgili katsayıların ne alındığı belli değildir. Projede beton kalitesi ve zemin emniyet gerilemesinin ne alındığı gösterilmemiştir.

4.5. Hasar ile ilgili görüş

"...Binanın projesi 1999 öncesi 1975 Deprem Yönetmeliğine uygun olarak projelendirilmemiştir. Yeterli bir temel ve çerçeve sistemi seçilmemiş, deprem hesabı ve diğer hesaplar kontrole elverişli bir şekilde yapılmamış, projesinde etriye sıklaştırması gösterilmemiş, zemin etüdü yapılmamıştır. Daha doğrusu mevcut zemin etütleri göz önüne alınmadan böylesi zayıf bir zemin üzerine altı katlı bir bina inşa edilmiştir. Projesinde zemin emniyet gerilmesinin ne alındığı belli değildir. Mahallinde inceleme sonucu alınan bilirkişi raporlarında beton kalitesinin yeterli olmadığı, betonun içinde yoğun bir şekilde deniz kabuğu bulunduğu donatı ile beton arasında yeterli aderansın sağlanamadığı, belediye yetkilisinin uyarına rağmen etriye sıkıştırmasının yapılmadığı anlaşılmaktadır..."

5. Netice ve Kanaat

Mimar D.B.nin yüzde yirmi oranında, müteahhit Y.B.nin yüzde kırk oranında Çınarcık belediyesinin yüzde yirmi oranında kusurlu oldukları, geri kalan yüzde yirmi kusurun da gayrimelhuzlara verilebileceği kanısına varılmıştır..."

18. Mahkemece başvuruculara ait bağımsız bölümlerin rayiç bedellerinin belirlenmesi için inşaat bilirkişisinden bilirkişi raporu alınmış, 23/5/2012 tarihli raporda başvuruculardan Hıdır Kaya'ya ait daire ile ve Perihan Yurtkoru'ya ait iki dairenin ayrı ayrı bedelleri 5.938,44 TL olarak belirlenmiş, başvuruculardan Perihan Yurtkoru'ya ait iki farklı dairenin bedeli ise 6.465 TL ve 5.236,35 TL olarak belirlenmiştir. Perihan Yurtkoru'ya ait dükkân bedeli 2.404,63 TL olarak belirlenmiş, başvuruculardan Esen Mepa'ya ait bağımsız bölümün bedeli ise 2.486,54 TL olarak belirlenmiştir. Mahkemece ayrıca başvuruculara ait eşya bedeli hususunda da bilirkişi raporu aldırılmıştır.

19. Mahkeme 19/9/2012 tarihli kararıyla, bilirkişi raporları doğrultusunda başvuru Hıdır Kaya'nın açtığı davanın kısmen kabulü ile yıkılan daire bedeli olarak 5.938,44 TL, eşya bedeli olarak 1.541 TL olmak üzere toplam 7.479,44 TL maddi tazminatın ödenmesine, manevi tazminat talebinin reddine karar vermiştir. Başvuru Perihan Yurtkoru'nun maddi ve manevi tazminat isteminin kısmen kabulü ile bağımsız bölümlerin bedeli olarak 25.982,86 TL, eşya bedeli olarak 2.465 TL olmak üzere toplam 28.447,86 TL maddi tazminat ile 11.000 TL manevi tazminatın ödenmesine, başvuru Esen Mepa'nın açtığı davanın kısmen kabulü ile daire bedeli olarak 2.486,54 TL, eşya bedeli olarak 1.505 TL olmak üzere toplam 3.991,54 TL maddi tazminat ile 2.500 TL manevi tazminatın 17/8/1999 tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte davalılardan alınarak başvuruculara ödenmesine karar vermiştir.

20. Mahkemece gerekçeli karar 23/11/2012 tarihinde yazılmış ancak davanın taraflarınca gerekçeli karar uzun bir süre tebliğe çıkarılmamıştır. Kararın 2017 yılında tebliğe çıkarılması ve taraflarca da temyizi üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesi (E.2017/6325) tarafından 28/6/2018 tarihinde hüküm onanmıştır. Taraflar karar düzeltme isteminde bulunmuşsa da 20/5/2019 tarihinde karar düzeltme istemi reddedilerek karar kesinleşmiştir.

21. Başvurucular vekiline 5/7/2019 tarihinde kesinleşmiş kararın tebliğ edilmesinin ardından başvurucular 5/8/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

22. Olay tarihinde yürürlükte bulunan 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 41. maddesi şöyledir:

"Gerek kasten gerek ihmal ve teseyyüp yahut tedbirsizlik ile haksız bir surette diğer kimseye bir zarar ıka eden şahıs, o zararın tazminine mecburdur.

Ahlaka mugayir bir fiil ile başka bir kimsenin zarara uğramasına bilerek sebebiyet veren şahıs, kezalik o zararı tazmine mecburdur. "

23. 818 sayılı mülga Kanun'un 42. maddesi şöyledir:

"Zararı ispat etmek müddeiye düşer, zararın hakiki miktarını ispat etmek mümkün olmadığı takdirde hakim, halin mutat cereyanını ve mutazarrır olan tarafın yaptığı tedbirleri nazara alarak onu adalete tevfikân tayin eder."

24. 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun "*Ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı olarak başlanan yapılar*" kenar başlıklı 32. maddesinin olay tarihinde yürürlükte olan metni şöyledir:

"Bu Kanun hükümlerine göre - ruhsat alınmadan yapılabilecek yapılar hariç - (...) ruhsat alınmadan yapıya başlandığı veya ruhsat ve eklerine aykırı yapı yapıldığı ilgili idarece tespiti (...) üzerine, belediye veya valiliklerce o andaki inşaat durumu tespit edilir. Yapı [mühürlenerek] inşaat derhal [durdurulur]. Durdurma, yapı tatil zaptının yapı yerine asılmasıyla yapı sahibine tebliğ edilmiş sayılır. Bu tebligatın bir nüshası da muhtara bırakılır. Bu tarihten itibaren en çok bir ay içinde yapı sahibi, yapısını ruhsata uygun hale getirerek veya ruhsat alarak, belediyeden veya valilikten mührün kaldırılmasını ister Ruhsata aykırılık olan yapıda, bu aykırılığın giderilmiş olduğu veya ruhsat alındığı ve yapının bu ruhsata uygunluğu, inceleme sonunda anlaşılırsa, mühür, belediye veya valilikçe kaldırılır ve inşaatın devamına izin verilir."

25. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "*Aşkın zarar*" kenar başlıklı 122. maddesi şöyledir:

"Alacaklı, temerrüt faizini aşan bir zarara uğramış olursa, borçlu kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe, bu zararı da gidermekle yükümlüdür.

Temerrüt faizini aşan zarar miktarı görülmekte olan davada belirlenebiliyorsa, davacının istemi üzerine hâkim, esas hakkında karar verirken bu zararın miktarına da hükmeder."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 18/1/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

27. Başvurucular, Mahkemece hükmedilen tazminat miktarlarının uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle gözetilmesi gereken değer artışlarının ve enflasyonun gözönüne alınmadan belirlendiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucular her ne kadar adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerse de şikâyetlerinin özünün mülkiyet hakkına ilişkin olması nedeniyle anılan kapsamda inceleme yapılmıştır.

29. Somut olayda başvuru, yargılamanın uzun sürmesinin sonucu olarak lehlerine hükmedilen tazminatın enflasyon karşısında değer kaybına uğramasından yakınmaktadır. Mahkemece başvuru lehine belirlenen tazminata 17/8/1999 tarihinden itibaren yasal faiz işletilmesine karar verilmiştir. Başvurucuların hükmedilen tazminat alacağına hak kazandıkları tarih ile alacağın Mahkemece hüküm altına alındığı tarih arasında

işletilen faizin zararlarını karşılamadığı iddialarını 6098 sayılı Kanun'un 122. maddesi uyarınca ayrı bir davada ileri sürerek talep etmeleri mümkün iken hukuk sisteminde mevcut idari ve yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda buldukları anlaşılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

31. Başvurucular, deprem yönetmeliğine aykırı olarak inşa edilen binanın depremde yıkılması sonucu yapılan yargılamanın Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği özen ve hızda yürütülmediğini, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını, yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

32. Anayasa'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

33. Anayasa'nın 5. maddesinin "*devletin temel amaç ve görevleri*" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, (...) kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

a. Uygulanabilirlik Yönünden

34. Başvuruculardan Hıdır Kaya ve Esen Mepa tarafından yapılan başvuruda, öncelikle Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin birinci fıkrasının uygulanabilirliği hususunda bir değerlendirme yapmak gerekir.

35. Bir olayda yaşam hakkına ilişkin ilkelerin uygulanabilmesi için gerekli şartlardan biri doğal olmayan bir ölümün gerçekleşmesi olmakla birlikte sınırlı bazı durumlarda ölüm gerçekleşmese dahi yaşam hakkı çerçevesinde inceleme yapılabilmesi olanaklıdır (*Mehmet Karadağ*, B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20).

36. Ölümle sonuçlanmayan bir olaya ilişkin başvuruda somut olayın koşulları dikkate alınarak başvurunun yaşam hakkı kapsamında incelenip incelenemeyeceği yönünden değerlendirme yapılırken maruz kalınan eylemin potansiyel olarak öldürücü niteliği olup olmadığı ve mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçlarının ne olduğu önem taşımaktadır (*Yasin Ağca*, B. No: 2014/13163, 11/5/2017, §§ 109, 110).

37. Somut olayda başvuru Hıdır Kaya, depremde yıkılan binada bulunan evinden kendisini güçlükle kurtarabilmiş; hayati tehlike atlattır. Başvuru Esen Mepa ise iki saat boyunca kaldığı enkazın altından yaralı olarak kurtulabilmiştir. Başvuruların yaşamının ciddi bir tehdit altında olduğu başvuruda, yaşam hakkının uygulanabilir olduğu sonucuna varılmıştır.

b. İnceleme Kapsamı Yönünden

38. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, § 16).

39. Yaşam hakkıyla ilgili olarak ileri sürülen şikâyetin kapsamı dikkate alınarak başvuruda yaşam hakkının hangi boyutunun inceleneceği hususunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

40. Somut olayda şahsi sorumluların tespitine ilişkin olarak yürütülen yargısal bir süreç bulunmakta olup başvurular şikâyetlerinde bu yargısal sürecin yaşam hakkının gerektirdiği özen ve hızda yürütülmediğini ileri sürmüşlerdir. Bu nedenle yaşam hakkı kapsamında yapılan incelemenin usul boyutu bağlamında yapılması gerekmektedir.

c. Kabul Edilebilirlik Yönünden

41. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

42. Devletin yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin ayrıca usule ilişkin bir yönü de bulunmaktadır (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 54).

43. Bu nedenle hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarında makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekir. Dolayısıyla yetkili mahkemelerin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede bir inceleme yapıp yapmadıklarının da değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira derece mahkemeleri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (*Perihan Uçar*, B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

44. Başvurular deprem sonucunda maliki oldukları ve ikamet ettikleri dairelerinin yer aldığı binanın tamamen yıkılması sonucu gördükleri zararlarının tazmini için 26/6/2000 tarihinde Yalova Asliye Hukuk Mahkemesinde ayrı ayrı davalar açmış, depremin meydana gelmesinden kısa bir süre sonra ise 31/8/1999 tarihinde Sulh Hukuk Mahkemesi aracılığıyla kusur durumlarına ilişkin delil tespiti yapılmış ve bu tespiti ilişkin rapor da dava dosyasına girmiştir.

45. Söz konusu davada olaya ilişkin kusurların belirlenebilmesi için bilirkişi incelemesi yapıldığı ve kusur durumlarının 15/4/2010 tarihli bilirkişi raporuyla tespit edildiği görülmüştür. Mahkemede ayrıca eşya bedellerinin tespiti, inşaat maliyetleri ve daha pek çok teknik bilgi gerektiren konuda bilirkişi raporları alınmıştır (bkz. § 16).

46. Mahkemece 19/9/2012 tarihinde karar verildiği, davanın taraflarınca gerekçeli kararın uzun bir süre tebliğe çıkarılmadığı, başvuru tarafından gerekçeli kararın tebliği üzerine 2017 yılında temyiz kanun yoluna başvurulduğu ve Yargıtayca 28/6/2018 tarihinde onama kararı verildiği görülmektedir. Karar düzeltme istemi üzerine 20/5/2019 tarihinde karar düzeltme isteminin reddine karar verildiği anlaşılmaktadır (bkz. § 20).

47. Sonuç olarak başvuru zararlarının tazmini istemiyle 26/6/2000 tarihinde açtıkları davanın 20/5/2019 tarihinde sonuçlandırıldığı görülmektedir. Her ne kadar 17/8/1999 tarihinde ülkemizde yaşanan deprem sonrasında yargılama faaliyetlerinde, dolayısıyla mahkemelerde iş yükünün olağanüstü derecede artmış olduğu düşünülse de anılan davanın -davanın taraflarınca gerekçeli kararın yaklaşık 4 yıl 6 ay gibi uzun bir sürede tebliğe çıkarılmamasından kaynaklanan gecikme hariç tutulsa dahi- 12 yıl 3 aylık kısmının ilk derece mahkemesinde, 2 yıllık kısmının Yargıtay aşamasında olmak üzere toplamda 14 yıl 3 aylık bir sürede sonuçlandırılmasına sebebiyet verilecek karmaşıklıkta olmadığı, binanın yıkılmasına yol açan kusurların olaydan kısa bir süre sonra tespit edilebildiği değerlendirildiğinde Mahkemenin makul sürede yargılamayı sonuçlandırmak için gerekli çabayı gösterdiğinden söz edilemeyecektir.

48. Dolayısıyla yargısal süreçte yaşam hakkının gerektirdiği özen ve makul sürede hareket edilmediğinde, yargısal sürecin deprem felaketinde hayatı ciddi şekilde tehlike altında kalmış ve yakınlarını kaybetmiş kişilerin duydukları ızdırap ve sıkıntıları hafifletmek bir yana artırdığında şüphe bulunmamaktadır.

49. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

50. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvuru hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. ...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

51. Başvuru ihlallerin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasına, her biri için 30.000 TL maddi, 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

52. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, B.No: 2016/12506, 7/11/2019).

53. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin, yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

54. Başvuruda, yargılama makul sürede sonuçlandırılmadığından yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Bu nedenle yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

55. Öte yandan somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvuru sahiplerinin uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla *eski hâle getirme* kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için yaşam hakkının usul boyutunun ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuru sahiplerine ayrı ayrı net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

56. Başvuru hakkında yapılan inceleme sonucunda yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine hükmedilmiştir. Başvuru sahipleri bu ihlal nedeniyle uğradıklarını iddia ettikleri maddi zararlar ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesine herhangi bir belge sunmamıştır. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata karar verebilmesi için uğranıldığı iddia edilen maddi zarar ile tazminat talebi arasında illiyet bağı kurulması gerekir. Bu nedenle ihlal sebebi ve diğer hususlar gözetilerek başvuru sahiplerinin maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

57. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 4.500 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 4.864,60 TL yargılama giderini aynı avukat tarafından temsil edilen başvuru sahiplerine müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

Başvuru Numarası : 2019/28945

Karar Tarihi : 18/1/2022

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Yaşam hakkının usul boyutunun ihlali nedeniyle başvuruculara net 30.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 4.500 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 4.864,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/1/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Muammer TOPAL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
İrfan FİDAN